

Бібік Надія Михайлівна,

доктор педагогічних наук,

головний науковий співробітник

відділу початкової освіти ім. О.Я. Савченко,

Інституту педагогіки НАПН України

binam8@ukr.net

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ

Ключові слова: інтеграція; інтегроване навчання; інтегрований курс літератур.

З'ясовано, що інтеграція та диференціація є необхідними етапами у розвитку науки, причому диференціація знання спрямована на ретельніше і глибше вивчення окремих явищ, процесів певної галузі дійсності. Водночас дисциплінарний підхід, як уважається, загрожує перетворити єдину науку на сукупність вузьких галузей, через що спеціалісти перестають розуміти місце та значення своєї роботи для пізнання єдиного, цілісного об'єктивного світу.

Розгляд розвитку процесів диференціації й інтеграції в історичному аспекті показує, що сама наука визначила засоби і методи для подолання обмеженості дисциплінарного підходу щодо вивчення світу. Інший підхід прийнято називати інтегрованим, або міждисциплінарним. Інтеграція наукового знання здійснюється у різних формах, починаючи від використання понять, теорій і методів однієї науки в іншій та закінчуючи виникненням у ХХ ст. системного методу. У наш час останній набуває особливого значення, оскільки дає змогу розглядати предмети і явища в їх взаємозв'язку та цілісності. Саме тому системний метод є найбільш ефективним засобом інтегрованих досліджень.

Традиційна школа з її предметним навчанням і часто з відривом від життєвої практики розглядає навколишній світ розділеним на окремі частини, тому на сучасному етапі розвитку освіти проблема інтеграції змісту стає особливо актуальною.

За С. Гончаренком, інтегративний підхід у навчанні передбачає доцільне об'єднання елементів у цілісність. Результатом цього об'єднання можуть бути цілісності знань різних рівнів—цілісність знань про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі; предмета, курсу, розділу, теми [1, с. 5].

Результатом об'єднання, зрощення вважається утворення нового знання, яке набуває нових властивостей та взаємозв'язків між оновленими елементами [2, с.17].

За науковими джерелами, у практиці визначають такі види інтеграції:

- Міжпредметна—що утворює нові предмети, або курси, об'єднані в одну структуру змісту з різних предметів;
- Тематична—передбачає вивчення наскрізних тем з різних предметів;
- Діяльнісна—на основі вибору діяльності, спрямованої на формування способів, умінь, навичок освоєння реальності;
- Радикальна інтеграція «усього з усім»;
- Найвищим субмеханізмом інтеграції вважається інтеграція стратегій пізнання або універсальних пізнавальних дій;

Типовою моделлю інтеграції в сучасній школі вважається комбінація з навчальних предметів, освітніх галузей та міжпредметних тем. Окремими навчальними предметами зазвичай залишаються мова й математика.

Уперше на рівні теоретичного обґрунтування і практичного втілення розроблено варіант інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) [3; 4, с. 12-19].

Інтеграцію автори реалізують на основі спорідненості тематики, жанрово-родової специфіки творів, художніх напрямів і стилів в українській і зарубіжній літературі (тематично-стильова інтеграція); спільних методів і прийомів навчання української та зарубіжної літератури (методична інтеграція); спільних видів навчальної діяльності у процесі вивчення української та зарубіжної літератури (діяльнісна інтеграція); уніфікації тлумачень понять теорії літератури на засадах компетентнісного підходу та відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.

У процесі апробації інтегрованого навчання в різних варіантах організації в початковій і основній школі виявлено такі проблеми:

–ризик втрат вимог до функціональної грамотності як результату освіти;

–інформаційна надлишковість змісту навчання за рахунок залучення інформації з різних галузей;

–випадкове зрощення одиниць змісту без врахування програмових вимог;

–мозаїчний перелічуваний спосіб реалізації міжпредметних зв'язків.

До негативних тенденцій С. Гончаренко і Ю. Мальований відносять також такі:

–захоплення інтегрованими курсами як єдиним засобом інтегрованого навчання і підвищення якості освіти;

–брак дидактично обґрунтованих підходів до розробленні інтегрованих курсів;

–хибне розуміння інтеграції як елективного подання різнорідних знань з різних галузей науки без виокремлення сутнісного спільного [1, с. 5].

Таким чином, за даними дослідників, визначальними залишаються вимоги щодо ефективності інтегрованого підходу через створення інтегрованих курсів за пріоритетності різних видів діяльності, які визначаються змістом галузей, з орієнтацією на досягнення чітких результатів, окреслених Стандартом і навчальною програмою за умови взаємовідповідності мети і результату в координатах компетентнісного підходу.

Література

1. Гончаренко С.У., Мальований Ю.І. Інтегроване навчання: за і проти. *Освіта*. 1994. 16 лют. (№15/16). С.5.
2. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с.
3. Яценко Т.О., Тригуб І.А. Інтегрований курс літератур (укр і заруб): 5-6 класи: модельна навчальна програма: Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 62 с.
4. Яценко Т.О. Інтеграція в сучасній шкільній літературній освіті: програмове, навчально-методичне забезпечення, компетентнісний потенціал. *Джерело освітніх інновацій. Науково-методичний журнал «Література та мистецтво: ідеї інтегрованого навчання»*. Випуск 4 (44). Харків, Харківська академія неперервної освіти, 2023. С.12-19. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/737127/>